

Maria Muilu

GANGSTERIN NÄKÖISET MUTTA KOHTELIAAT

Kehysanalyysi Porvoon poliisiampujien esittämisestä
Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa elokuussa
2019

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Tammikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Maria Muilu: Gangsterin näköiset mutta kohteliaat
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma
Tammikuu 2021

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan, miten suomalaismedia esitti elokuussa 2019 tapahtuneen Porvoon poliisiampumistapauksen tekijöitä. Välikohtauksessa kaksi miestä ampui poliisia kohti hälytystehtävän yhteydessä, ja he jäivät kiinni takaa-ajon päätteeksi. Tekijät tuomittiin 15 vuoden vankeuteen muun muassa useista murhan yrityksistä. Teon motiivi oli epäselvä vielä tuomiota langettaessa.

Tarkastelen Porvoon tapausta kriisijournalismin ja rikosjournalismin teoreettisissa viitekehyksissä. Laadullinen ja aineistolähtöinen tutkimukseni perustuu kehysanalyysiin. Tarkastelen siis sitä, millaisten toimituksellisten painotusten ja valintojen seurauksena tekijöistä muodostettu kuva on syntynyt. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, miten *Helsingin Sanomat* ja *Ilta-Sanomat* kehystivät Porvoon poliisiampumisten tekijöitä painetun lehden artikkeleissa neljän päivän aikana. Toinen tutkimuskysymykseni on, miten näissä lehdissä havaitut kehykset erosivat toisistaan. Tutkimusaineistoon kuuluu 8 *Helsingin Sanomien* artikkelia ja 8 *Ilta-Sanomien* artikkelia, jotka on kaikki julkaistu neljän päivän aikana elokuussa 2019.

Tarkastelin aineistosta sitä, miten artikkeleissa kuvailtiin tekijöiden olemusta, ulkonäköä tai menneisyyttä. Tyypittelin ja nimesin havaitsemani kuvailut viideksi kehykseksi: Siistit ja kohteliaat miehet -kehys, Paatuneet gangsterit -kehys, Pikkurikolliset -kehys, Tavalliset kaverit -kehys ja Identtiset erakot -kehys. Kaikki kehykset olivat ainakin jossain määrin havaittavissa kummassakin lehdessä. Yhteensä molemmissa lehdissä eniten toistui Tavalliset kaverit -kehys, joka ilmeni yhdeksässä artikkelissa 16:sta.

Tutkimuksessa selvisi, että tekijöitä kehystettiin vastakohtien ja ristiriitojen kautta. Tekijöiden kuvailtiin olevan yhtäältä rauhallisia ja sosiaalisia, toisaalta taas syrjäänvetäytyviä ja epäilyttäviä. *Helsingin Sanomissa* toistui eniten Pikkurikolliset -kehys, jossa tekijöiden kuvailu perustui enimmäkseen tietoihin heidän aiemmasta rikoshistoriastaan. *Ilta-Sanomissa* toistui eniten Tavalliset kaverit -kehys, joka syntyi pääosin tekijät tunteneiden ihmisten haastatteluista. Tärkeä tutkimuksen havainto olikin, että rikollisten kehystämiseen vaikutti hyvin pitkälti se, kuka artikkelissa on päästetty ääneen haastateltavan roolissa. Jatkotutkimuksen kannalta olisikin kiinnostavaa tarkastella sitä, kuinka tietoisia toimittajat ovat rutiininomaisten valintojen vaikutuksista juttujen synnyttämiin mielikuviin ja vaikutelmiin.

Avainsanat: journalismi, kriisijournalismi, rikosjournalismi, kehysanalyysi, päivälehti, iltapäivälehti

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen motiivi.....	2
1.2	Aiempi relevantti tutkimus	3
2	TUTKIMUKSEN ONGELMANASETTELU.....	6
2.1	Teoreettinen konteksti ja käsitteet.....	7
2.1.1	Rikosjournalismi.....	8
2.1.2	Kriisijournalismi.....	9
2.2	Tutkimuskysymykset	10
3	AINEISTO JA MENETELMÄ	11
3.1	Aineisto	11
3.2	Menetelmä	13
4	ANALYYSI JA TULOKSET.....	15
4.1	Aineistosta löydetyt kehukset	16
4.1.1	Kohteliaat kunnon pojat -kehys.....	16
4.1.2	Gangsterin oloiset miehet -kehys.....	17
4.1.3	Pikkurikolliset -kehys	18
4.1.4	Tavalliset kaverit -kehys.....	20
4.1.5	Identtiset erakot -kehys.....	21
4.2	Ilta- ja päivälehden erot.....	23
4.3	Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	24
5	POHDINTA.....	27
	LÄHTEET	29

1 JOHDANTO

Elokuisena yönä vuonna 2019 poliisipartio lähti porvoollaiselle teollisuusalueelle suorittamaan tavanomaista hälytystehtävää. Partion päästyä perille kaksi miestä avasi tulen poliisia kohti, ja kaksi poliisimiestä loukkaantui luodeista. Tekijät lähtivät pakoon ja tulittivat takaa-ajon aikana vielä useita poliiseja, joista yksikään ei kuitenkaan loukkaantunut (Keskusrikospoliisi 2019).

Marraskuussa 2020 Itä-Uudenmaan käräjäoikeus tuomitsi tekijät 15 vuoden vankeuteen kolmestatoista murhan yrityksestä ja useista muista rikoksista. Tuomio on Suomessa pisin lain mahdollistama määräaikainen vankeusrangaistus. Tuomio ei ollut lainvoimainen vielä tätä kirjoittaessani tammikuussa 2021.

Poikkeuksellinen ja vakava rikos sai runsaasti huomiota Suomen mediakentällä. Toimituksissa ryhdyttiin ripeästi rakentamaan kokonaiskuvaa tapahtumien kulusta ja epäillyistä tekijöistä. Tekijöistä nousi nopeasti julkisuuteen monia erikoisia yksityiskohtia, kuten se, että he olivat veljeksiä ja pukeutuivat samanlaisiin vaatteisiin (esim. Hakala ym. 2019).

Toimitukset eivät säästelleet resurssejaan tapauksen uutisoinnissa. *Helsingin Sanomien (HS)* ja *Ilta-Sanomien (IS)* toimittajat kävivät Ruotsissa epäiltyjen kotikulmilla haastattelemassa asukkaita (Onali 2019a & Lapintie 2019a–c). Lehdet soittivat myös esimerkiksi epäiltyjen tekijöiden isälle ja jututtivat heidän vanhoja koulukavereitaan (esim. Vaalisto 2019).

Tässä tutkielmassa tarkastelen sitä, millaista kuvaa Porvoon poliisiampumisten tekijöistä luotiin mediassa ja minkälaisilla kerronnan keinoilla tätä kuvaa rakennettiin. Tutkin kehysanalyysin avulla, miten kahdessa lehdessä kehystettiin poliisiampumisten tekijöitä tuoreeltaan tapahtuneen jälkeen. Kerron seuraavaksi tarkemmin tutkimukseni motiiveista ja teen lyhyen katsauksen aiheeni kannalta relevanttiin aiempaan tutkimukseen.

1.1 Tutkimuksen motiivi

Porvoon tapaus oli Suomen rikoshistoriassa poikkeuksellinen. Vaikka Suomessa on ennenkin ammuttu poliiseja, Porvoon tapauksesta tekee erikoisen esimerkiksi se, että teolta näytti puuttuvan selkeä motiivi (Havula 2020). Keskusrikospoliisin esitutkimamateriaalin mukaan tekijät houkuttelivat poliisin ansaan ryöstääkseen aseistusta (esim. Reinboth 2020), mutta monet seikat tapahtumien kulussa herättävät kysymyksiä. Tapauksen poikkeuksellisuudesta ja vakavuudesta kielivät myös tekijöille langetetut pitkät tuomiot. Tahdoin tutkielmassani selvittää, miten Suomen media suhtautui rikollisiin, jotka tekivät maassamme epätavallisen rikoksen.

Jännitteet poliisin ja kansalaisten välillä ovat ylipäätään puhuttaneet viime vuosina. Henri Rikander selvitti väitöskirjatutkimuksessaan (2019), että poliisiin kohdistunut väkivalta on kaksinkertaistunut Suomessa 2000-luvulla. Porvoon tapaus nosti ilmiötä julkiseen keskusteluun, ja poliisiin kohdistunut hyökkäys antaa mielestäni kiinnostavan yhteiskunnallisen lähtökohdan tutkimukselle. Vaikuttiko tekijöiden mediakuviiluun se, että teon kohteina olivat virka-asuiset poliisit?

Tutkimustani motivoi myös omakohtainen kokemukseni Porvoon tapauksen uutisoinnista. Olin elokuussa 2019 töissä uutistoimituksessa ja kirjoitin tapauksesta tuoreeltaan useita uutisia. Porvoon tapauksen ensiuutisoinnille oli leimallista yhtäältä viranomaisten vaitonaisuus yksityiskohdista ja toisaalta tiedotusvälineiden mittava oma selvitystyö (ks. myös Korkala 2020). Aloin pohtia jo töissä, millaisista tiedonjyväsistä tiedotusvälineet rakensivat kuvaa tuolloin vielä epäillyistä tekijöistä.

Koska tulin seuranneeksi tapauksen uutisointia melko tiiviisti, kiinnitin huomiota siihen, että tekijöitä tarkasteltiin mediassa varsin perinpohjaisesti. Porvoon tapaus herätti minut miettimään laajemmin sitä, minkä takia lopulta on oleellista tavoitella esimerkiksi epäiltyjen vanhoja koulutovereita tai heidän naapureitaan jutuntekoa varten. Onko tekijöiden taustojen yksityiskohtainen kaivelu journalistisesti perusteltua ja miksi sitä tehdään? Miksi ylipäätään olemme niin kiinnostuneita rikoksentekijöistä?

Näiden pohdintojen pohjalta lähdin selvittämään yhden rajatun rikostapauksen puitteissa, millä tavoin rikollisia esitettiin kahdessa lehdessä. Teen seuraavaksi lyhyen katsauksen aiheeni kannalta olennaiseen aiempaan tutkimukseen.

1.2 Aiempi relevantti tutkimus

Porvoon poliisiampumistapauksesta on tätä kirjoittaessa keväällä 2021 ehditty tehdä yksi aiempi tutkimus. Henna Korkala tarkasteli journalistiikan pro gradu -tutkielmassaan (2020) *Iltalehden* toimittajien tiedonhankintakeinoja Porvoon poliisiampumisissa sekä toimituksessa käytettyä harkintaa juttujen julkaisun yhteydessä. Korkala havaitsi tutkimuksessaan, että uutisoinnin alkuvaiheessa tapausta lähestyttiin *Iltalehden* toimituksessa rutiininomaisesti ja jo ennestään vakiintuneilla käytännöillä, mutta uutisoinnin edetessä toimittajat siirtyivät osin poikkeukselliseksi kokemiinsa erilaisiin tiedonhankinnan menetelmiin. Korkala lähestyi tapausta *kriisijournalismin* viitekehyksessä, ja se onkin mielestäni *rikosjournalismin* ohella toimiva käsite tapauksen tarkasteluun.

Kriisiuutisoinnin piirteitä on tutkinut esimerkiksi Hannu Salmi (1996), ja hänen määrittelemiään onnettomuus-uutisoinnin elementtejä voi hyödyntää myös Porvoon tapauksen tarkastelussa vielä yli 20 vuotta hänen teoksensa julkaisemisen jälkeen. Vaikka Salmi puhuu onnettomuus- ja katastrofijournalismista, joka keskittyy esimerkiksi Estonian uppoamisen kaltaisiin suuronnettomuuksiin, mielestäni erityisesti hänen erittelemänsä uutisoinnin elementit ”syyllisten ja syiden etsiminen” sekä ”silminnäkijäkuvaukset” toteutuivat Porvoon poliisiampumisten uutisoinnissa. Tarkastelemani uutistapahtuma on toki mittakaavaltaan suuronnettomuuksia vaatimattomampi, mutta uutiset tapahtuneesta rakentuivat suuressa määrin ”syyllisten” eli tekijöiden ympärille ja tapahtumista kerrottiin usein silminnäkijäkuvausten kautta.

Kriisijournalismin kehitystä Suomessa ovat tarkastelleet Pentti Raittila ja Kari Koljonen artikkelissaan *Kriisijournalismia ennen ja nyt* (2009). Heidän analyysinsä kohteena olivat onnettomuuksien ja rikosten uhrien, heidän omaistensa sekä pelastuneiden

silminnäkijöiden roolit katastrofeista kertovassa journalismissa vuodesta 1929 vuoteen 2008. Omassa tutkielmassani tarkastelen uhrien sijaan rikoksen tekijöitä. Raittilan ja Koljosen havainto katastrofia käsittelevien juttujen muuttumisesta persoonattomista selostuksista yksilöiden kohtaloita kuvaaviksi tarinoiksi on kuitenkin myös oman työni kannalta kiinnostava. Uutisointi vaikuttaisi keskittyneen paitsi uhrien, myös tekijöiden kohdalla yksilöiden tarkasteluun, ei niinkään vain yleisiin selostuksiin tapahtumista.

Tässä tutkielmassa hyödynnän Porvoon poliisiampumisten käsittelyssä kriisijournalismin lisäksi myös rikosjournalismin teoriapohjaa. Rikosjournalismin kentältä on tehty runsaasti aiempaa tutkimusta. Rikoksesta epäillyn kehystämistä ovat tarkastelleet esimerkiksi Elina Noppari, Pentti Raittila ja Pirita Männikkö tutkimuksessaan *Syyliseksi kirjoitettu – Ulvilan surman uutisointia paperilla ja verkossa* (2015). Tutkijat havaitsivat, että Ulvilan surmasta epäilty Anneli Auer kehystettiin tapauksen uutisoinnissa toistuvasti esimerkiksi naiseuteen ja äitiyteen liittyvillä olettamilla (emt., 99). Tutkimuksen mukaan esimerkiksi *Iltalehti* kehysti voimakkaasti tapahtumaa taustoittamalla Auerin persoonaa ja kaivamalla perheestä esiin erikoisia yksityiskohtia (emt., 18). Tätä tutkimuspohjaa vasten on kiinnostavaa tarkastella, minkälaisen olettamien tai yksityiskohtien kautta Porvoon poliisiampumisten tekijöitä kehystettiin mediassa.

Teoksessaan *Jokelan koulusurmat mediassa* Raittila ja kumppanit (2008, 127) havaitsivat, että iltapäivälehdissä koulusurmien syitä käsittelevät jutut oli rakennettu usein ampujan persoonan ympärille. Teolle etsittiin syitä tekijän mielentilan, ajatusten tai olemuksen kautta. Tulkintoja tehtäessä lähteinä oli käytetty ampujan tunteneita ihmisiä, kuten koulutovereita, ystäviä ja muita läheisiä. Myös Porvoon tapauksen uutisoinnissa lähteiksi oli etsitty esimerkiksi tekijöiden vanhoja koulutovereita sekä heidän isänsä.

Tarkastelen omassa tutkielmassani myös eroja päivälehdien ja iltapäivälehdien uutisoinnin välillä. Etenkin iltapäivälehtien rikosuutisoinnissa on ollut havaittavissa omaleimaisia piirteitä, joita on tarkastellut esimerkiksi Hanna Syrjälä tutkimuksessaan *Väkivalta lööppijulkisuudessa* (2007). Syrjälä havaitsi, että iltapäivälehtien lööpeissä

vältellään aiheita, joita ei pysty suoraan henkilöimään. Samalla kun väkivallan teoista on alettu tehdä jatkokertomuksia, rikoslöopeistä on myös tullut yhä enemmän tunteisiin vetoavia (emt., 44). On hyvä huomata, että jatkokertomusmaisuuus on myös yksi Salmen (1996) määrittelemistä kriisijournalismin elementeistä.

Muun muassa näitä aiempia tutkimuksia hyödyntäen jäsennän omaa tutkielmaani. Esittelen rikos- ja kriisijournalismin teoreettista kontekstia vielä tarkemmin seuraavassa luvussa.

2 TUTKIMUKSEN ONGELMANASETTELU

Etenkin kriisiuutisoinnissa toimittajat toimivat usein vakiintuneiden ja rutiininomaisten toimintatapojen mukaan (esim. Korkala 2020), mutta toimittajan työtä ohjaa myös Julkisen sanan neuvoston (JSN) eettinen sääntely. Alan itsesääntelyä varten laadituissa Journalistin ohjeissa on kolme kohtaa, joissa puhutaan rikoksesta epäillyn tai tuomitun tietojen julkaisemisesta:

31) Rikoksesta tuomitun nimen, kuvan tai muita tunnistetietoja voi julkaista, ellei se tuomitun asemaan tai tekoon nähden ole selvästi kohtuutonta. Alaikäisen tai syyntakeettomana tuomitun henkilöllisyyden paljastamisessa on oltava erityisen pidättyväinen.

32) Tunnistamiseen johtavien tietojen käytössä on syytä olla varovainen, kun kyse on vasta rikosepäilystä tai syytteestä.

33) Tietoja rikoksentekijästä, syytetystä tai epäillystä ei yleensä pidä julkaista, jos ne paljastavat erityisen arkaluonteisen rikoksen uhrin. (Journalistin ohjeet 2011)

Lain näkökulmasta rikoksentekijän nimen tai henkilöyden paljastamisen sallittavuus punnitaan arvioimalla kokonaisuutena juttujen sisältöä, kuvia, yleissävyyä ja otsikointia. (Pesonen 2011). Porvoon poliisiampumistapauksessa epäiltyjen nimet ja kuvat julkaistiin painetuissa lehdissä perjantaina 30. elokuuta, viiden uutispäivän kuluttua itse välikohtauksesta. *Helsingin Sanomat* perusteli nimien ja kuvien julkaisua oikeusprosessin aikaisessa vaiheessa asian yhteiskunnallisella merkittävyydellä (Gustafsson ym. 2019).

Lehdet olivat kuitenkin julkaisseet erilaisia epäiltyihin liittyviä tietoja jo ennen nimien ja kuvien julkistamista. Tekijöiden henkilöllisyydet olivat toimituksilla nopeasti tiedossa jo ennen kuin viranomaiset antoivat asiasta virallista lausuntoa. Tämä selittyy osaltaan toimitusten vakiintuneilla tiedonhankinnan keinoilla ja uutisoinnin rutiineilla rikos- ja kriisitilanteissa.

Tässä tutkielmassa olennaista on se, minkälainen kuva tekijöistä muodostui juuri näiden uutisoinnin alkuvaiheessa julkaistujen tietojen perusteella. Seuraavissa alaluvuissa

valotan tarkemmin tutkielmani kannalta oleellisia journalismin lajityyppejä sekä niiden teoreettista viitekehystä. Lopuksi kiteytän ongelmanasetteluni kahteen tutkimuskysymykseen, joiden pohjalta toteutan analyysini seuraavassa pääluvussa.

2.1 Teoreettinen konteksti ja käsitteet

Uutisjournalismin keskeinen tavoite on kertoa, mitä on tapahtunut, eli näin kuvata ja selittää maailmaa (Noppi ym. 2015, 37). Porvoon poliisiampumistapauksen uutisointi asettuu yhtäältä rikosjournalismin kategoriaan, mutta toisaalta tapauksessa on kyse myös kriisijournalismista. Käsitteet ovat lähellä toisiaan ja niitä on käytetty rinnakkain esimerkiksi koulusurmien uutisointia tarkastelevissa tutkimuksissa (esim. Raittila ym. 2008 ja 2009).

Ehkä juuri käsitteiden läheisyyden takia en havainnut tutkimuskirjallisuudesta selkeää ja yksiselitteistä rajanvetoa rikos- ja kriisijournalismin eroista. Tutkimuskirjallisuus kriisijournalismista painottuu esimerkiksi luonnonkatastrofien, suuronnettomuuksien tai suurten väkivallantekojen kuten kouluampumisten tutkimukseen (esim. Salmi 1996, Raittila ym. 2009). Rikosjournalismin tutkimuksessa taas on selvitetty esimerkiksi rikoksesta epäillyn kehystämistä (Noppi ym. 2015) tai henkirikosuutisoinnin muutoksia *Ilta-Sanomien* etusivuilla (Mäkipää & Mörä 2009).

Itse tulkitsen käsitteet siten, että kriisijournalismi painottuu useita ihmisiä koskettavaan uutistapahtumaan, jonka uutisoinnissa toimitus voi hyödyntää vakiintuneita ohjeita ja toimintatapoja. Rikosjournalismi sen sijaan keskittyy enemmän yksittäisiin rikoksiin tai rikostyyppeihin, joiden käsittelyä eivät samassa mittakaavassa ohjaa vakiintuneet toimituksen käytännöt. Tämä määritelmä ei kuitenkaan ole ehdoton tai mustavalkoinen, koska kuten todettu, rikos- ja kriisijournalismi sisältävät paljon myös toistensa elementtejä. Molemmat journalismin lajit käsittelevät jollain tavalla yhteiskuntarauhaa järjestyttäviä tapahtumia.

Porvoon tapauksen tarkastelussa on mielestäni oleellista avata näiden kahden journalismin tyyppin teoreettista kontekstia. Esittelen seuraavaksi tarkemmin rikosjournalismin ja kriisijournalismin ominaispiirteitä.

2.1.1 Rikosjournalismi

Rikosuutisen käsitteen avaamisessa käytetään usein Pertti Hemánuksen (1966) määritelmää:

”Rikosuutinen on selostus tuoreesta tai aikaisemmin tuntemattomasta kriminalisoidusta teosta tai vanhan ja aikaisemmin tunnetun kriminalisoidun teon uudesta vaiheesta.” (emt., 46)

Vaikka Hemánuksen määritelmä on yli puoli vuosisataa vanha, se kiteyttää yhä oleellisesti rikosuutisen olemuksen. Rikosjournalismi käsittelee yksinkertaisuudessaan rikos- ja oikeusasioita: sekä täysin uusia tapauksia että aiemmin tunnetun tapauksen uusia käänteitä, esimerkiksi oikeudenkäyntiprosessin etenemistä.

Tässä tutkielmassa tarkastelen täysin uutta rikosta – tai tarkemmin sitä, miten sen tekijöitä esitettiin mediassa. Postmodernin kulttuurintutkimuksen näkökulmasta tarkasteltuna rikosten ja niiden mediaesitysten välille ei tehdä jyrkkää eroa, vaan rikosjulkisuuden ajatellaan pikemminkin luovan todellisuutta kuin kuvaavan sitä (Mäkipää & Möre 2009, 211). Tämän näkökulman mukaan esimerkiksi Porvoon poliisiampumistapauksen voidaan ajatella saavan varsinaisen hahmonsa vasta, kun siitä kerrotaan mediassa. Media voi näin siis määrittää, mitä tiedämme todellisuudesta.

Rikosuutiset myyvät hyvin, koska pahuus ja rikokset kiinnostavat ihmisiä: erityisesti väkivaltarikosuutisten määrä on kasvanut 2000-luvulla, vaikka rikosten määrä itsessään ei ole kasvanut (Noppari ym. 2015, 9). Rikoksista ja niiden oikeussalikäsitteilyistä on helppo muovata kiinnostavia ja dramaattisia juttuja, koska onnettomat asiat ovat tapahtuneet tavallisille ihmisille (emt., 10).

Konvergoituneessa mediaympäristössä myös rikosfiktioista tutut elementit voivat valua rikosjournalismiin. Tutkijat Brink ja Jensen (2011) ovat puhuneet jopa ”CSI-efektistä”, eli ilmiöstä, jossa yhdysvaltalaisen rikosdraamasarjan sisällöt ovat vaikuttaneet yleisön tapaan ymmärtää rikostutkintaa. Perinteisessä rikosfiktiossa keskeistä on esimerkiksi syyllisten ja motiivien etsintä, ja näitä elementtejä voidaan hyödyntää myös rikosuutisoinnissa ja niin ikään Porvoon poliisiampumistapauksen tarkastelussa.

2.1.2 Kriisijournalismi

Vaikka Porvoon tapauksessa ei ollut kuolonuhreja ja loukkaantuneiden määrä jäi kahteen poliisimieheen, poliisien lisäksi myös sivulliset olivat takaa-ajon aikana konkreettisesti vaarassa (Keskusrikospoliisi 2020). Sivullisten vaarantuminen on mielestäni yksi piirre, joka nostaa tapauksen yksittäisestä rikostapahtumasta *kriisiksi*.

Kriisin ominaispiirteitä ovat journalistisesta näkökulmasta Seegerin ja kumppaneiden mukaan (1998) yllätyksellisyys, rajoittunut aika päätösten tekemiseen uutisoinnin aikana sekä tapahtuneen luoma uhka yhteisöllisille arvoille. Kaikki nämä piirteet ovat havaittavissa myös Porvoon poliisiampumistapauksesta.

Poliisiin kohdistunut ampuminen ja sitä seurannut takaa-ajotilanne olivat molemmat yllätyksellisiä tapahtumia, joihin ei uutistoimituksissa pystytty mitenkään varautumaan ennalta. Koska toimituksissa haluttiin saada tietoa ulos nopeasti, etenkin ensimmäiset uutiset tapauksesta tehtiin pitkälti vakiintuneiden käytäntöjen ja lähteiden mukaan, kuten esimerkiksi viranomaistietojen pohjalta (Korkala 2020). Tämä osoittaa myös rajoittunutta aikaa päätöksenteossa – etenkin kriisiuutisoinnin alussa nopeus ja luotettavuus on tärkeämpää kuin erilaisten toimituksellisten valintojen puntarointi.

Väkivaltarikollisuus itsessään edustaa perustavanlaatuista säröä sosiaalisessa järjestyksessä tekemällä eron yhteiskuntaan kuuluvien ja yhteiskunnan ulkopuolisten välille (Mäkipää & Mörä 2011, 210). Koska Porvoon ampuminen kohdistui juuri poliisiin, se oli yhä suuremmissa määrin uhka yhteisöllisille arvoille, sillä poliisilain (2011/872) mukaan Suomen poliisin tehtäviä ovat oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen.

Vaikka kriisejä voi olla monenlaisia, niiden uutisoinnissa on usein huomattavissa yhteneviä piirteitä. Kriisijournalismin tyypillisiä elementtejä ovat Salmen (1996, 32–36) mukaan tapahtumien kulun kuvaus, onnettomuuden syiden ja syyllisten etsiminen, onnettomuuden seurauksien kuvaaminen sekä silminnäkijäkuvaukset ja selviytymistarinat ja mahdolliset jatkokertomukset (ks. taulukko 1.).

Taulukko 1. Kriisijournalismin elementit ja niiden tehtävät. Salmen (1996, 32–36) jäsenitys, taulukoksi muotoillut Korkala (2020, 11).

1) Tapahtumien kulun kuvaus	Onnettomuuden reproduktio
2) Onnettomuuden selittäminen	”Syyllisten” ja ”syiden” etsiminen
3) Onnettomuuden seuraukset	Seurausten kuvaaminen korostui erityisesti sen jälkeen, kun valokuvat yleistyivät sanomalehdissä. Tuhon maisema piirtyi konkreettisesti lukijoiden mieleen. 1890-luvulta lähtien myös elävät kuvat tulivat tärkeäksi.
4) Silminnäkijäkuvaukset, todistukset, selviytymistarinat	Todistukset ovat tietyllä tavalla korostaneet katastrofien metafysisistä luonnetta. Selviytyjät ovat olleet osallisina jossakin ohimenevässä, ainutkertaisessa.
5) Jatkokertomus	Uusi piirre verrattuna 1800-luvun onnettomuusutisiin. Titanicin uppoamisen uutisoinnissa artikuloi avoimesti myös traditio, säälin ja pelon tunteiden mimesis.

Tutkimukseni kannalta on mielenkiintoista tarkastella Salmen kuvaamia elementtejä Porvoon tapauksen uutisoinnissa *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa*. Mitkä elementit näkyivät aineistossa eniten, ja minkälaisia eri kehyksiä eri elementeissä näkyi?

2.2 Tutkimuskysymykset

Porvoon poliisiampumistapaus sai runsaasti mediahuomiota, ja etenkin tekijöiden taustat ja teon motiivit kiinnostivat mediaa. Tutkimuskysymykseni tässä työssä ovat:

- 1) Miten *Helsingin Sanomat* ja *Ilta-Sanomat* kehystivät Porvoon poliisiampumisten tekijöitä elokuussa 2019?
- 2) Miten *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa* havaitut kehykset eroavat toisistaan?

Vastaan tutkimuskysymyksiini analysoimalla aineistoani, jonka esittelen tarkemmin seuraavassa luvussa. Avaan seuraavassa luvussa tarkemmin myös tutkimusmetodini eli kehysanalyysin piirteitä.

3 AINEISTO JA MENETELMÄ

Laadullisen tutkimuksen menetelmiä hyödyntävässä tutkimuksessani selvitän, millaisia kehyksiä Porvoon poliisiampumisten tekijöistä on havaittavissa kahdessa valtakunnallisessa lehdessä. Esittelen seuraavaksi, miten olen rajannut tutkimusaineistoni ja mikä on tutkimusmetodini tässä työssä.

3.1 Aineisto

Aineistoni koostuu *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* elokuussa 2019 julkaisemista Porvoon poliisiampumistapausta käsittelevistä painetun lehden artikkeleista neljän päivän ajalta. Valitsin tarkasteluun artikkeleita näistä kahdesta valtakunnallisesta lehdestä, koska tahdon tutkielmassani tarkastella mahdollisia eroja päivälehden ja iltapäivälehden uutisoinnissa.

Helsingin Sanomat on levikiltään Suomen suurin tilattava sanomalehti, jonka painetun lehden keskimääräisellä numerolla on 674 000 lukijaa (KMT 2020). Lehti ilmestyy seitsemänä päivänä viikossa. Lehden periaatelinjan mukaan *Helsingin Sanomat* pitää uutisvälityksessään tavoitteena sellaisen kokonaiskuvan muodostumista, joka koostuu kansalaisten omaehtoisille ratkaisuille tarpeellisista tiedoista (*Helsingin Sanomien* periaatelinja 2020).

Ilta-Sanomien painetun lehden keskimääräisellä numerolla on 316 000 lukijaa, ja printtilehden sekä digitaalisen lehden 2 370 000 lukijan kokonaistavoittavuudellaan se on Suomen suurin uutismedia (KMT 2020). Suomalaisten iltapäivälehtien toimittajat ovat listanneet iltapäivälehden ominaispiirteiksi kiinnostavan kerrontatavan, ihmisen kautta kertomisen ja puheenaiheiden luomisen (Syrjälä 2007, 58–60).

Kumpikin lehti on Sanoma-konserniin kuuluvan Sanoma Media Finland -mediayhtiön kustantama. Konserniyhteys ei näkynyt aineistoni artikkeleissa, sillä lehdet eivät esimerkiksi käyttäneet ristiin toistensa tekemiä juttuja. On kuitenkin huomattava, että *Ilta-Sanomat* oli tehnyt yhden artikkelin nojaten pelkästään muiden medioiden (myös *Helsingin Sanomien*) tietoihin, ja jätin tämän jutun aineistostani pois.

Sekä *Helsingin Sanomat* että *Ilta-Sanomat* käyttävät uutistoimisto STT:n uutispalvelua, ja aineistossa oli joitakin yksittäisiä STT:n uutisia. Joidenkin artikkelien tekijäksi oli myös merkitty esimerkiksi *HS-STT*, eli jutussa on joltain osin hyödynnetty STT:n tekstiä lehden oman sisällön ohella. Olen rajannut tarkastelustani pois artikkelit, joissa tekijäksi on merkattu yksinomaan STT, koska olen tässä tutkielmassa kiinnostunut erityisesti *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* itsensä tuottamasta sisällöstä. STT:n uutiset eivät aineistoni puitteissa olisi muutenkaan tarjonneet tutkimuskysymyksen kannalta hedelmällistä tarkasteltavaa, sillä ne keskittyivät lähinnä esimerkiksi poliisitutkinnasta uutisointiin eivätkä niinkään tekijöiden tai tapahtumien esittämiseen.

Ampumisvälikohtaus tapahtui sunnuntain vastaisena yönä elokuun 25. päivänä vuonna 2019, ja epäillyt saatiin kiinni illalla koko sunnuntain kestäneen etsintäoperaation päätteeksi. Uutiset poliisioperaatiosta eivät ennättäneet sunnuntain printtilehtiin, vaan ensimmäiset uutiset tapauksesta julkaistiin painetuissa lehdissä maanantaina 26.8.2019. Tuolloin tekijöihin liittyen ei kuitenkaan julkaistu *Helsingin Sanomien* tai *Ilta-Sanomien* jutuissa mitään analyysin kannalta olennaisia tietoja, joten tutkimusaineistoni alkaa tiistaista 27.8.2019. Aineistoni päättyy perjantaihin 30.8.2019. Perustelen neljän päivän ajanjaksoa sillä, että näiden päivien aikana Porvoon poliisiampumiset olivat lehdissä isosti esillä: ensimmäisten päivien aikana uutisia julkaistiin lehdissä pääjuttupaikoilla, ja vielä loppuviikosta Porvoon tapahtumista oli kummassakin lehdessä isoja artikkeleita.

Kaiken kaikkiaan neljän päivän aikana tiistaista perjantaihin Porvoon poliisiampumisiin liittyen julkaistiin *Helsingin Sanomissa* 15 juttua ja *Ilta-Sanomissa* 15 juttua. Rajasin omasta aineistostani kuitenkin pois vielä ne artikkelit, joissa ei uutisoitu suoraan itse tapauksesta tai sen tekijöistä. Molemmissa lehdissä julkaistiin ampumisiin liittyen esimerkiksi pääkirjoituksia tai yleisemmin poliisien kohtaamaa väkivaltaa käsitteleviä tausta-artikkeleita. Tarkastelen tässä tutkimuksessa vain niitä artikkeleita, joissa kuvaillaan jollain tavalla esimerkiksi tekijöiden olemusta, ulkonäköä, perhetaustaa tai menneisyyttä.

Näiden rajausten jälkeen aineistokseni muodostui 8 artikkelia *Helsingin Sanomista* ja niin ikään 8 artikkelia *Iltta-Sanomista*. Yksi *Helsingin Sanomien* artikkeleista on analyysijuttu, mutta siinä kirjoitetaan myös tekijöiden ominaisuuksista, joten se on mukana aineistossani. Muuten lehtien jutut ovat joko ”perusuutisia”, joissa kerrotaan esimerkiksi tapahtumien kulusta tai tekijöiden aiemmista rikostuomioista, tai reportaasityyppisiä selontekoja esimerkiksi tekijöiden majapaikkana toimineesta motellista tai vanhoilta kotikulmilta Ruotsista.

3.2 Menetelmä

Analysoin aineistoani *kehysanalyysin* avulla. Kehyskäsitteen loi sosiologi Erving Goffman 1970-luvulla (Goffman 1974), ja sitä on sittemmin sovellettu esimerkiksi journalismin tutkimuksessa. Yksinkertaistettuna kehystäminen on asioiden käsittämistä tietyllä tavalla. Seppäsen ja Väliiverrosen mukaan (2012, 97) kehykset auttavat meitä havainnoimaan, tunnistamaan ja nimeämään asioita, ja kehystämiseen kuuluvat esimerkiksi erilaiset kielelliset keinot, joilla eri ilmiöistä rakennetaan tietynlainen kuva.

Mäkipään ja Mörän mukaan (2009, 213) mediatekstien kehysanalyysi on sen tutkimista, millaisten valintojen ja painotusten seurauksena jostakin ilmiöstä muodostettu kuva on syntynyt. Noppari ja kumppanit toteavat (2015, 36), että toimittaja tai toimitus kollektiivina rakentavat koko jutun, jolloin jutuissa käytetyt ilmaisukeinot ovat osa toimittajan tapaa kehystää tapahtuma. Kehystäminen on siis tietyllä tapaa rutiininomainen osa journalistin työtä, ja kehystämisen kautta luodut merkitykset voivat olla jutun kirjoittajalle tahattomia ja tiedostamattomia (emt., 36). Syrjälä (2007, 59) kuvaa prosessia mielestäni osuvasti: ” Toimitustyön käytännöissä rakentuvat tulkinnan kehykset, joiden avulla muodostamme kuvan muun muassa suomalaisen rikoksen uhreista ja tekijöistä.”

Kehysanalyysia tehtäessä voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, ketä jutussa on haastateltu, millaisia sitaatteja juttuun on valittu tai mitä on nostettu jutun otsikkoon tai ingressiin. Nämä ovat toimittajan tai toimituksen tekemiä valintoja ja painotuksia, jotka rakentavat kuvaa jutussa käsitellystä ilmiöstä. Nopparin ja kumppaneiden mukaan

(2015, 36) mukaan tärkeimpiä tapoja kehystää juttu ovat usein jutun otsikointi, kärki tai voimakas kuva.

Hyödynnän tässä työssä kehysanalyysiä aineistolähtöisesti, eli johdan valmiin teorian sijaan kehysten kategorisoinnin tutkimusaineistosta itsestään. Aineistolähtöisessä analyysissä aikaisempien havaintojen ja teorioiden ei pitäisi Tuomen ja Sarajärven (2009, 95) mukaan vaikuttaa analyysin toteuttamiseen tai lopputulokseen, koska analyysin oletetaan lähtevän aineistosta itsestään. Tämä on toki haasteellista, koska analyysiin vaikuttavat aina esimerkiksi tutkimuskysymykset, ja puhdas aineistolähtöisyys onkin käytännössä mahdottomuus (Hyvärinen 2010, 19).

Kehysanalyysi on *laadullista tutkimusta* ja siten myös varsin tutkijalähtöistä. Toisen tekemänä tästäkin työstä voisi saada hyvin erilaisia tuloksia, vaikka lähtökohdat analyysille olisivat tismalleen samat. Laadullinen analyysi ei pyrikään etsimään keskiarvoa tai tyypillisyyttä, vaan yleistettävyyteen pyritään abstraktiotasoa nostamalla, jolloin avainasemassa on havaintojen yhdistäminen (Alasuutari 2011, 50).

Alasuutarin mukaan (emt., 50-51) laadullisessa tutkimuksessa on kaksi vaihetta: havaintojen tuottaminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Ensimmäisessä vaiheessa muun muassa koodataan kerätty aineisto ja tehdään aineistosta analyysit. Toisessa vaiheessa tulokset tulkitaan samalla viitaten muuhun tutkimukseen ja teoreettisiin viitekehyksiin.

Tässä työssä olen kehyksiä eritellessäni ensin tarkastellut aineistoni läpi ja poiminut artikkeleista ne kohdat, joissa jollain tavoin kuvaillaan tekijöiden olemusta, ulkonäköä tai menneisyyttä. Tämän jälkeen olen tyyppitellyt nämä kuvailut eri luokkiin niiden ominaispiirteiden mukaan. Saman jutun sisältä on voinut löytyä useampia eri kehyksiä, joita tarkastelen keskenään tasavertaisina. En tässä työssä tarkastele siis vain niin sanottuja ensisijaisia kehyksiä, mutta olen huomionut sen, mitkä kehyksistä toistuivat aineistossa eniten. Hyödynnän tätä tietoa myös vertaillen *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* kehyksiä. Analyysivaiheen jälkeen olen tulkinnut tuloksia vastaamalla tutkimuskysymyksiini viitaten samalla muuhun relevanttiin tutkimukseen. Lopuksi esitän laajempia pohdintoja tutkielmaani liittyen.

4 ANALYYSI JA TULOKSET

Salmen mainitsemista kriisijournalismin elementeistä (1996, 32–36) oman työni kannalta erittäin oleellinen elementti on onnettomuuden selittäminen eli ”syyllisten” ja ”syiden” etsiminen. Porvoon tapauksessa syylliset saatiin nopeasti kiinni eikä heitä siksi ollut tarpeen varsinaisesti ”etsiä”, mutta tapauksesta kirjoitetut artikkelit keskittyivät voimakkaasti tekijöiden ympärille ja tavallaan ”etsivät” heidän taustojaan. Myös tekijöiden motiiveja eli tapahtuneen syitä puitiin lehdissä paljon. Syiden spekulointi liittyy oleellisesti myös Salmen mainitsemaan jatkokertomuksen mahdollisuuteen (Korkala 2020, 12). Myös silminnäkijäkertomusten elementti näkyi aineistossani, sillä etenkin ensimmäisten uutispäivien artikkeleissa hyödynnettiin paljon silminnäkijähaastatteluja. Tämän työn kannalta kiinnostavaa on se, kuinka silminnäkijät kuvailivat ampumisten tekijöitä ja millaisia sitaatteja artikkeleihin on nostettu.

Toteutin tässä työssä kehysanalyttisen analyysini käymällä aineistoni artikkeleista systemaattisesti läpi ne kohdat, joissa kuvaillaan jollain tavalla tekijöiden ulkonäköä, olemusta tai taustaa. Olen laskenut tekijöiden taustan kuvailuun mukaan myös esimerkiksi ne kohdat, joissa kerrotaan tekijöiden kotiseudusta Tukholmassa. Vaikka tekijöitä ei mainittaisi suoraan, asuinpaikan kaltaiset heihin selkeästi liittyvät elementit ovat keinoja kehystää heitä.

Esittelen seuraavaksi, minkälaisia kehyksiä havaitsin aineistosta analyysini perusteella. Tarkastelen kehyksiä esitellessäni *Ilta-Sanomian* ja *Helsingin Sanomian* rinnakkain ja kerron kunkin kehyksen kohdalla, missä artikkeleissa ja millä tavoin kyseinen kehys ilmeni. Kehysten esittelyn jälkeen erittelen sitä, millaisia ominaispiirteitä ja eroavaisuuksia havaitsin iltapäivälehden ja päivälehden uutisoinnissa Porvoon tapauksen tiimoilta. Tämän luvun loppuun vastaan vielä kokoavasti tutkimuskysymyksiini siitä, miten tarkastelemani lehdet kehystivät Porvoon poliisiampumisten tekijöitä elokuussa 2019 ja miten lehtien kehykset erosivat toisistaan.

4.1 Aineistosta löydetyt kehykset

Havaitsin aineistosta viisi kehystä, jotka olen nimennyt niiden ominaispiirteiden mukaan seuraavasti: Kohteliaat kunnan pojat -kehys, Gangsterin oloiset miehet -kehys, Pikkurikolliset -kehys, Tavalliset kaverit -kehys sekä Identtiset erakot -kehys. Kaikki nämä kehykset olivat havaittavissa sekä *Helsingin Sanomissa* että *Ilta-Sanomissa*. Yhdessä artikkelissa saattoi olla havaittavissa useita kehyksiä, joita tarkastelin rinnakkain. Aineistooni kuului molemmat lehdet mukaan lukien kaikkiaan 16 artikkelia, ja kehyksistä Tavalliset kaverit -kehys toistui yhteensä yhdeksässä artikkelissa, Kohteliaat kunnan pojat -kehys kolmessa artikkelissa ja loput kehykset kuudessa artikkelissa (ks. taulukko 2.).

Taulukko 2. Tulokset siitä, kuinka monessa artikkelissa kukin kehys ilmeni.

Kehys	<i>Helsingin Sanomat</i>	<i>Ilta-Sanomat</i>	Yhteensä
Kohteliaat kunnan pojat	2	1	3
Gangsterin oloiset miehet	2	4	6
Pikkurikolliset	5	1	6
Tavalliset kaverit	4	5	9
Identtiset erakot	2	4	6

Esittelen seuraavissa alaluvuissa nämä kehykset tarkemmin. Kuvaan kunkin kehyksen kohdalla, minkälaisilla eri kerronnan keinoilla ne muodostuivat artikkeleissa ja mitkä olivat kyseisen kehyksen ominaispiirteitä.

4.1.1 Kohteliaat kunnan pojat -kehys

Etenkin uutisoinnin alkuvaiheessa tekijöiden kuvailu perustuu pitkälti silminnäkijähaastatteluihin sekä tekijöiden majapaikkana toimineen motellin omistajan kuvauksiin. Motellin omistajan kommentteista syntyy sekä *Helsingin Sanomien* että *Ilta-Sanomien* elokuun 28. päivän jutussa esiintyvä kehys siisteistä ja kohteliaista miehistä.

Helsingin Sanomien artikkelissa 28. elokuuta (Laitinen & Vihavainen 2019) motellin omistaja kuvailee epäiltyjä ”tyylikkääksi, hyvätapaisiksi, siisteiksi ja äärimmäisen kohteliaiksi”. Miehet saattoivat omistajan mukaan esimerkiksi tulla apuun, jos omistaja kantoi painavaa tavaraa. He myös petasivat aina omat sänkynsä. Jutussa kirjoitetaan, että epäillyt eivät *HS:n* tietojen mukaan käyttäneet alkoholia tai polttaneet tupakkaa. Jutun otsikko on ”En olisi ikinä uskonut, että käy näin”, mikä korostaa motellin omistajan epäuskoa, siitä, että rauhallisen oloiset vieraat ovat tehneet vakavan rikoksen.

Ilta-Sanomissa 28. elokuuta (Manninen, Ripaoja & STT 2019) Porvoon tapausta käsittelevän pääjutun otsikko on ”Auttavaisia ja siistejä”. Jutun keskiössä on *HS:n* tapaan motelli, jossa epäillyt majoittuivat, ja haastateltavana on samainen motellin omistaja. Hän kertoo, että veljekset pitivät motellihuoneensa moitteettomassa kunnossa. He vaikuttivat ”kunnon pojilta, jotka elivät huoneessaan hiljaista ja siivoa elämää”. Sitaatissa omistaja kertoo, että miehet olivat ”hervittävän auttavaisia, siistejä ja kohteliaita”. Kun omistaja kävi siivoamassa huonetta, miesten vaatteet olivat aina siististi viikattuina ja kengät rivissä.

Samassa *Ilta-Sanomien* jutussa kerrotaan myös, että kumpikaan miehistä ei omistajan mukaan käyttänyt alkoholia tai tupakoinut, eivätkä he esimerkiksi huudattaneet stereoeita tai muuten olleet häiriöksi. Omistaja ei ikinä olisi voinut kuvitella heidän tekevän jotain tällaista.

Kohteliaat kunnon pojat -kehys siis rakentui kummassakin lehdessä käytännössä yhden haastateltavan eli motellin omistajan varaan. Yhdenkin haastateltavan kautta syntyvä kehys on voimakas, koska Kohteliaat kunnon pojat -kehys hallitsi otsikointeja myöten 28. päivän artikkeleita sekä *Helsingin Sanomissa* että *Ilta-Sanomissa*.

4.1.2 Gangsterin oloiset miehet -kehys

Kehys gangsterin oloisista miehistä korostuu varsinkin *Ilta-Sanomien* artikkeleissa ja syntyy silminnäkijöiden, vanhan naapurin ja entisen treenikaverin haastatteluista ja perustuu lähinnä tekijöiden ulkonäön kuvailuihin. Tämä kehys on havaittavissa useamman päivän jutuissa.

Elokuun 27. päivänä julkaistussa *Ilta-Sanomien* artikkelissa (Kuusjoensuu 2019) haastateltu porvoollainen kertoo nähneensä ampumisten aikaan alueella kaksi ”epämääräisen oloista miestä, joiden hän uskoo olevan epäilty tekijät.” Haastateltava kuvailee miehiä ”helvetin häijyn näköisiksi”. He olivat hänen mukaansa tummiin pukeutuneita ja raamikkaita. Haastateltava sanoo, että jokin miesten olemuksessa osoitti, että he eivät olleet ”luvallisilla asioilla liikkeellä.”

Elokuun 28. päivän artikkelissa (Lapintie 2019b) *IS* on haastatellut asukkaita tekijöiden kotikulmilla Tukholmassa. Yksi haastateltu asukas tunnistaa epäiltyjen kuvat, ja kertoo säikähtäneensä nähdessään heidät ensimmäistä kertaa lenkkeillessään. ”He olivat isokokoisia ja treenattuja, gangsterin näköinen kaksikko”, haastateltava kertoo sitaatissa. ”Gangsterin näköinen kaksikko” -kuvaus on myös nostettu jutun otsikoksi. Elokuun 29. päivän jutussa (Lapintie 2019c) haastateltu toisen epäillyn tuntenut vapaapainiharrastaja kertoo *IS*:lle, että epäilty näytti jo nuorena ”rikolliselta”.

Helsingin Sanomissa Gangsterin oloiset miehet -kehys näkyi *Ilta-Sanomissa* huomattavasti vähemmän. Lehden elokuun 27. päivän artikkelissa (Mäkinen 2019) on kuitenkin haastateltu motelliasukkaita, ja yksi nimettömänä pysyttelevä lähde kertoo sitaatissa, että epäillyt olivat olleet ” (...) häijyn näköisiä. Sellaisia, etten haluaisi kujalla kävellä heitä vastaan.”

Gangsterin oloiset miehet -kehykselle oli siis tyypillistä keskittyminen tekijöiden ulkoisiin seikkoihin. Kehys rakentui pitkälti sellaisten haastateltavien kommentteista, jotka eivät tunteneet tekijöitä henkilökohtaisesti, vaan olivat pelkästään nähneet heidät. Poikkeuksena oli vanha harrastuskaveri, joka sanoi toisen tekijän näyttäneen nuorena rikolliselta.

4.1.3 Pikkurikolliset -kehys

Kehys pikkurikollisista syntyy sekä vanhojen koulukavereiden kuvailuista että lehtien selvittämien tekijöiden rikostaustojen kautta. Tämä kehys rakentaa kuvaa satunnaisia rötöksiä tehneistä ihmisistä, jotka eivät kuitenkaan vaikuta ammattirikollisilta.

Pikkurikollisen kehys korostuu erityisesti *Helsingin Sanomien* artikkeleissa. *Ilta-Sanomissa* kehys on havaittavissa vain elokuun 27. päivän jutuisa.

Lehdistä ensimmäisenä pikkurikollisen kehys ilmenee *Ilta-Sanomissa* elokuun 27. päivän artikkelissa (Vaalisto 2019), jonka lopussa kerrotaan lyhyesti toisen tekijän rikoshistoriasta. Hänen kerrotaan olevan tuomittu muun muassa humalassa ajamisesta, dopingista, kortitta ajosta ja pidätyksen vastustamisesta. Rikostaustaa käsitellään myös saman päivän kainalojutussa (Mäkinen 2019), jossa kerrotaan, että tekijöillä ei ole tuomioita Suomessa, mutta toinen heistä oli ollut Ruotsissa epäiltyä vero- ja kirjanpitorikoksista.

Helsingin Sanomat on haastatellut elokuun 28. päivän jutussa (Laitinen & Vihavainen 2019) tekijöiden kouluaikaisia tuttavuuksia. Yksi tuttava kertoo, että vanhemmalla epäillyllä oli nuorena tapana varastella kaupoista. Hänen mukaansa vanhemmalla epäillyllä olisi myös kytköksiä Ruotsin rikollispiireihin. Lähde kuvailee epäiltyä ”pikkurikolliseksi” ja sanoo sitaatissa: ”Hän oli räikeä persoona.” Tässä kohtaa kerrotaan myös vanhemman veljen olevan vapaaottelija, jolla on Ruotsissa rikostuomioita, mutta Suomessa ei.

HS:n tietojen mukaan (emt.) veljekset olivat kertoneet motellissa majoituksessaan, että he työskentelevät rakennustyömaalla. *HS*:n lähde oli tulkinnut asian niin, että miehet työskentelivät pimeästi, mikä tukee pikkurikollisen kehystä.

Helsingin Sanomien analyysijutussa elokuun 29. päivänä (Gustafsson 2019) kirjoitetaan, että ”Ainakin vanhemmalla veljeksellä tuntuisi olevan rikostaustaa, mutta tuomiohistoria ei anna kuvaa koko aikuisikänsä vankiloissa marinoituneista ammattirikollisista.” Kainalojutussa kerrotaan epäiltyjen tuomioista Ruotsissa. Toiselle epäillylle on annettu useita syytteitä ja ainakin kaksi tuomiota, mutta rikokset eivät lehden mukaan ole erityisen vakavia. Toinenkin epäilty on tuomittu ajoneuvon kuljettamisesta oikeudetta. Rikkeet ovat jutun mukaan pieniä.

Myös *HS*:n artikkeli elokuun 30. päivästä (Onali 2019c) keskittyy edelleen epäiltyjen aiempiin tuomioihin. Vanhemman veljen kerrotaan käyttäneen kokaiinia ja steroideja. Jutussa kuvataan yksityiskohtaisesti epäillyn aiempia rikossyytteitä ja -tuomioita.

Hänelle on haettu esimerkiksi lähestymiskieltoa. ”*HS* ei ole saanut varmistettua tietoa siitä, mikä naisen ja tekijän suhde on ollut”, jutussa kirjoitetaan.

Pikkurikolliset -kehys syntyi siis enimmäkseen lehtien etsimistä tekijöiden rikostaustojen tiedoista, ja se esiintyi tyypillisimmin uutisjutuissa, ei niinkään reportaasityyppisissä artikkeleissa. Myös vanhan tuttavan ja motellivieraan haastattelut tukivat kehystä, mutta pääosin Pikkurikolliset -kehys ei rakentunut haastattelujen kautta.

4.1.4 Tavalliset kaverit -kehys

Sekä *Ilta-Sanomien* että *Helsingin Sanomien* artikkeleissa korostui useana päivänä kehys tekijöiden tavallisuudesta. Kehys syntyy esimerkiksi kouluaikaisten tuttavien ja vanhojen treenikavereiden haastatteluista. Tavalliset kaverit -kehys eroaa Kohteliaat kunnan pojat -kehyksestä siten, että se ei korosta niinkään tekijöiden hyviä ominaisuuksia vaan sitä, että he olivat aivan normaalin oloisia ihmisiä. Tavallisuuden kehystä rakentavat myös tekijöiden vanhoja kotikulmia kuvailevat jutut, jotka korostavat alueen uneliaisuutta ja keskiluokkaisuutta.

Elokuun 27. päivän *HS*:n jutussa (Hakala ym. 2019) tekijöiden kouluaikainen tuttava kuvailee miehiä sitaatissa sanoin: ”Ehkä he olivat pikkuisen villejä, mutta niinhän me oltiin kaikki.” Saman päivän toisessa jutussa (Mäkinen 2019) haastatellut motelliasukkaat kertovat lehdelle, että tekijöistä ei motellissa asuessaan ollut häiriötä. Miesten pakoautonakin käyttämä farmari-Volvo oli asukkaiden mukaan tuttu näky motellin pihassa.

Myös *Ilta-Sanomien* on 27. päivän jutussaan (Vaalisto 2019) haastatellut tekijöiden kouluaikaista tuttavaa. Lähde muistelee vanhemman veljen olleen normaali ja vilkas teinipoika. Pojilla oli haastateltavan mukaan ”normaalit teinien touhut”. Tuttava kertoo nähneensä tekijät viimeksi puolitoista vuotta sitten, jolloin he ”kävivät kaljalla.” Tuttavan mukaan miehet olivat olleet aivan samanlaisia kuin ennenkin. ”Ei siinä mitään erikoista ollut”, tuttava sanoo sitaatissa. Etenkin vanhempaa, paremmin tuntemaansa veljeä lähde kuvailee ”rennoksi kaveriksi.” Tuttavan kerrotaan olevan järkyttynyt siitä, että miehet ovat tehneet jotain tällaista.

Ilta-Sanomien 28. päivän kainalojutussa (Lapintie 2019a) Ruotsissa oleva toimittaja kuvailee kaupunginosaa, johon veljesten osoitetiedot johtavat: ”Keskiluokkaisten alueen eriväriset pienkerrostalot muistuttavat ulkonäöltään hieman Helsingin Käpylää tai Haagaa.” Aluetta kuvaillaan tavalliseksi, rauhanomaiseksi ja jopa idylliseksi.

HS:n 28. päivän artikkelissa (Laitinen & Vihavainen 2019) motellin omistaja kertoo epäiltyjen pitäneen saunomisesta ja pizzasta. Motellin omistaja kuvailee epäiltyjä sosiaalisiksi, koska he juttelivat mielellään motellin muiden asukkaiden kanssa.

Myös *Ilta-Sanomien* 28. päivän jutussa (Manninen, Ripaoja & STT 2019) puhuu motellin omistaja. Hän kertoo, että miehet olivat sanoneet olleensa rakennustyömaalla töissä, ja he lähtivät aina aamuisin töihin samaan aikaan. Iltaisin miehet kävivät lenkillä ja saunassa. Vieraita heillä ei kerrota käyneen, mutta artikkelin mukaan he eivät olleet erakkoja, vaan juttelivat mielellään motellin muiden asiakkaiden kanssa.

Elokuun 28. päivänä myös *HS:n* toimittaja raportoi tekijöiden kotikulmilta Tukholman ”uneliaasta kaupunginosasta” (Onali 2019a), jossa haastatellut asukkaat hämmästelevät sitä, että rikolliset voivat olla kotoisin heidän rauhalliselta alueeltaan.

Ilta-Sanomien elokuun 29. päivän jutussa (Lapintie 2019c) on haastateltu vanhemman epäillyn treenikavereita vapaaottelupiireistä. Treenikaverit ovat järkyttyneitä teosta ja kertovat, että miehestä olisi voinut tulla loistava vapaaottelija. Yksi vanha treenikaveri kuvailee tekijää sanoilla ”mukava, hauska, iloinen, hyvin kielitaitoinen ja taitava vapaaottelija.”

Tavalliset kaverit -kehyksessä korostui ristiriita tekijöiden ja teon välillä, kun vakavan rikoksen tehneitä ihmisiä kuvailtiin tavallisiksi ja rennoiksi kavereiksi. Tämä kehys myös toistui aineiston artikkeleissa kokonaisuudessaan eniten, yhdeksässä artikkelissa 16:sta.

4.1.5 Identtiset erakot -kehys

Kehys tekijöistä ”identtisinä erakkoina” syntyy huomiota herättävän samankaltaisen pukeutumisen kuvailusta sekä siitä, että tekijöiden kerrotaan viettäneen aikaansa vain kahdestaan. Kehys on havaittavissa sekä *Helsingin Sanomissa* että *Ilta-Sanomissa*.

HS:n elokuun 28. päivän jutussa (Laitinen & Vihavainen 2019) motellin omistaja kertoo miesten pukeutuneen aina lähes identtisiin vaatteisiin. Hän kuvailee miesten tyylin olleen ”silmiinpistävän samanlainen”.

Myös *IS*:n 28. päivän jutussa (Manninen, Ripaoja & STT 2019) motellin omistaja kertoo huomiota herättävänä asiana sen, että miehet kulkivat aina yhdessä ja pukeutuivat lähes identtisiin vaatteisiin. ”Esimerkiksi lenkille lähtiessään heillä oli samanmerkkiset tossut ja housut, valkeat t-paidat, mustat lippalakit ja vyölaukut”, omistaja sanoo sitaatissa.

Saman päivän toisessa jutussa (Lapintie 2019b) *IS*:n haastattelema tekijöiden naapuri kertoo, että miehet ”polttivat tupakkaa ja hengailivat”, ja ”liikkuivat aina vain keskenään ja kahdestaan.”

HS:n elokuun 29. päivän analyysijutussa (Gustafsson 2019) kirjoitetaan, että epäiltyjen toiminta näyttäytyy järjettömänä, ja että ”lähes jokainen median kaivama yksityiskohta tuntuu herättävän tukun uusia kysymyksiä.”

IS:n elokuun 29. päivän pääjutun (Lapintie 2019c) otsikko on ”Ongelmainen ja treenattu yksinäinen susi”. Jutussa on haastateltu sen itsepuolustuskoulun omistajaa, jossa toinen epäilty kävi harjoittelemassa. Omistajan mukaan miehellä oli ”jotain ongelmia perheessä, eikä hän siksi ikinä treenannut säännöllisesti”. Toisen harrastajan kuvauksen mukaan mies oli ”hyvin treenattu, mutta kukaan ei oikein tuntenut häntä kunnolla.”

IS:n elokuun 30. päivän pääjutun (Kuusijoensuu & Vaalisto 2019) otsikko on ”Kivikasvoiset veljekset vangittiin”. Jutussa kerrotaan, että kumpikin veli käyttäytyi oikeudessa ”rauhallisesti, lähes kivikasvoisesti.” Veljesten kuvaillaan muistuttaneen ulkoisesti toisiaan pitkää tukkaa ja yhtenevää partamuotia myöten.

Identtiset erakot -kehyksessä korostui omituisuuden ja erilaisuuden tuntu. Vaikka samanlainen pukeutumistyyli ei välttämättä itsessään olisi erikoinen asia, artikkeleissa korostettiin yhtenevää ulkonäköä niin paljon, että syntyi vaikutelma siitä, että tekijöiden identtisyydessä on jotain epäilyttävää.

4.2 Iltapäivälehdien ja päivälehdien erot

Journalismia tutkittaessa tarkastellaan usein päivä- ja iltapäivälehtien välisiä eroja lehtien erilaisen ansaintalogiikan takia. Päivälehdet voivat luottaa tilaajiinsa, mutta iltapäivälehtien on vedottava lehden ostajiin joka päivä uudelleen (esim. Raittila ym. 2008, 119). Syrjälän (2007, 5) mukaan tämä johtaa siihen, että iltapäivälehdet pyrkivät erottumaan muista tasapainoilemalla monilla rajoilla: ” (...) muun muassa yksityisen ja julkisen, kärkevyyden ja valehtelun, tunteisiin vetoavuuden ja mässäilyn, viihdyttävän ja tyhjänpäiväisen sekä rohkeuden ja huonon maun välillä.”

Yleisesti ottaen Porvoon tapausta kehystettiin *Helsingin Sanomien* sivuilla liittämällä se osaksi poliisien kokemaan väkivaltaan liittyvää keskustelua. *Ilta-Sanomissakin* oli aineiston aikavälillä juttu esimerkiksi poliisin varojen leikkauksista, mutta *IS:n* artikkelit keskittyivät *Helsingin Sanomia* selkeämmin tekijöiden taustoihin ja motiivien spekulointiin.

Porvoon tapauksen uutisoinnissa sekä *Helsingin Sanomat* että *Ilta-Sanomat* kirjoittivat useita juttuja, joissa kuvailtiin epäiltyjä tekijöitä hyvinkin yksityiskohtaisesti ja monien lähteiden kautta. Aineistossani oli jokaisena neljänä päivänä 27.–30. elokuuta 2019 vähintään yksi tekijöitä käsittelevä juttu sekä *Helsingin Sanomissa* että *Ilta-Sanomissa*.

Ilta-Sanomien uutisoinnissa oli huomattavissa viihhteellistyneen rikosjournalismin elementtejä, kuten dramaattinen otsikointi (esim. ”Veljesten synkkä lahja isälle” tai ”Ongelmainen ja treenattu yksinäinen susi”) ja tarinalliset kerronnan keinot esimerkiksi painisalilta raportoitaessa. *Helsingin Sanomien* otsikot olivat huomattavasti maltillisempia, ja artikkeleissa oli *Ilta-Sanomissa* enemmän esimerkiksi rikostuomioihin keskittyviä lyhyehköjä uutisia, joissa ei ollut tarinallisuuden elementtejä.

Helsingin Sanomissa eniten havaitsemani kehys oli Pikkurikolliset -kehys, joka näkyi viidessä artikkelissa kahdeksasta. *Ilta-Sanomissa* Tavalliset kaverit -kehys toistui eniten, niin ikään viidessä jutussa kahdeksasta. Eniten havaittujen kehysten ero kuvaa hyvin

lehtien uutisoinnin eroja: Pikkurikolliset -kehys syntyi enimmäkseen tekijöiden aiempien rikossyytteiden ja -tuomioiden kuvauksista, Tavalliset kaverit -kehys sen sijaan tekijät tunteneiden ihmisten haastatteluista. Aineistoni *Helsingin Sanomien* artikkelit perustuivat kokonaisuudessaan enemmän viranomaistietoihin ja olivat sävyltään uutismaisempia. *Ilta-Sanomien* artikkelit sen sijaan olivat usein kerronnaltaan reportaasimaisempia ja niissä käytettiin *Helsingin Sanomia* enemmän eri lähteiden sitaatteja.

Tutkimusotantani on hyvin pieni varteenotettavaan vertailuun päivä- ja iltapäivälehdien välillä, mutta siitä huolimatta jo tällä katsauksella on havaittavissa eroavaisuuksia *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* välillä. *Ilta-Sanomat* on viihteellisempi otsikoinnissaan ja reportaasimaisissa kertomuksissaan, siinä missä *Helsingin Sanomat* pitäytyy asiapainotteisemmassa tyyliässä, vaikka käyttääkin *IS:n* tapaan runsaasti eri lähteiden haastatteluja. Iltapäivälehdistölle tyyppisiä viihteellistyneen rikosjournalismin elementtejä näyttäisi siis ilmenevän myös päivälehdien sivuilla.

4.3 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tässä työssä ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, miten Porvoon poliisiampumisten tekijöitä kehystettiin *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa* elokuussa 2019. Sekä *Helsingin Sanomien* että *Ilta-Sanomien* artikkeleissa tekijöitä esitettiin ristiriitojen kautta. Tekijöitä kuvaillaan toisaalta rauhallisiksi, kohteliaiksi ja siisteiksi miehiksi, jotka söivät mielellään pizzaa muiden motelliasukkaiden seurassa. Toisaalta heidän kerrotaan esiintyneen oikeudessa ”kivikasvoisesti” ja saaneen aikaisemmin monia rikossyytteitä.

Etenkin rikosuutisoinnissa vastakohtille rakentuvien määrittelyiden on todettu olevan vahvoja, koska rikokset itsessään sisältävät vahvan moraalisen ulottuvuuden, ja rikoksia tarkastellaan oikean ja väärän sekä hyvän ja pahan erotteluilla (Grabe ym. 2009, 138). Tässä aineistossa hyvän ja pahan ristiriita syntyi hienovaraisesti jo esimerkiksi niissä artikkeleissa, joissa kerrottiin tekijöiden kotikaupunginosasta Tukholmasta: jutut luovat ehkä tiedostamattaankin mielikuvia siitä, miten idyllisestä kaupunginosasta irtaantui kaksi kovaa rikollista.

Rikosjournalismi etsii usein rutiininomaisesti rikoksesta syytetyn yksityiselämästä todisteita pahuudesta, ja lähes mikä tahansa henkilöhistoriasta löytyvä yksityiskohta voi tulla tässä yhteydessä osoitukseksi syyllisyydestä (Jewkes 2011). Porvoon tapauksessa tämä ilmeni esimerkiksi siinä, miten eri haastateltavien puheista oli nostettu keskiöön ne kommentit, joissa kuvaillaan tekijöitä jossain määrin epäilyttäviksi. Esimerkiksi kuvailu ”gangsterien näköinen kaksikko” oli valittu *Ilta-Sanomien* otsikkoon (Lapintie 2019b). Otsikointi on voimakas kehystämisen keino (Noppari ym. 2015, 36), joten gangstereihin viittaava otsikkovalinta luo vahvoja mielikuvia tekijöiden ”pahuudesta”.

Kehykset muodostuivat tämän aineiston perusteella uutisissa hyvin pitkälti sen mukaan, kuka jutussa on päästetty ääneen. Esimerkiksi motellin omistajan kuvailujen perusteella syntyy kehys siisteistä ja kohteliaista motellivieraista, mutta joidenkin muiden silminnäkijäpuheiden perusteella luodaan kehys häijyn näköisistä miehistä, jotka vaikuttivat olevan rikollisilla asioilla liikkeellä. Myös muut toimituksen valinnat vaikuttivat kehyksiin – esimerkiksi tekijöiden rikoshistoriasta kertovat artikkelit rakentavat erilaisia kehyksiä kuin heidän kotikulmiaan kuvailevat jutut.

Helsingin Sanomat ja *Ilta-Sanomat* kehystivät Porvoon poliisiampumisten tekijöitä siis vastakohtaisuuksien ja ristiriitojen kautta. Kehykset muodostuivat ainakin tekijät tunteneiden ihmisten ja silminnäkijöiden haastattelujen, rikoshistorian kuvauksen, vanhan asuinalueen kuvailun, otsikoinnin ja toimittajien sanavalintojen kautta. On hyvä huomata, että tekijöiden kehykset eivät rakennu pelkästään toimittajien tai toimituskollektiivin tietoisten valintojen tuloksena, vaan kehyksiä ohjaavat myös toimittajan työn rutiininomaiset mallit, joilla työn voi organisoida joustavaksi ja nopeaksi (Seppänen & Väliaverronen 2012, 98). Porvoon poliisiampumisten tekijöiden kehykset ovat siis summa toimitustyön rutiineja, viranomaistietoja, ehkä sattumanvaraisestikin löytyneitä haastateltavia sekä monia muita elementtejä, jotka ovat vain jutun kirjoittaneen toimittajan tiedossa – jos hänenkään.

Toinen tutkimuskysymykseni oli, miten *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa* havaitut kehykset erosivat toisistaan. Erot lehtien välillä olivat yhtäältä huomattavia, mutta toisaalta jopa ennako-oletustani pienempiä. Olettamukseni oli, että *Ilta-Sanomat* olisi

tarkastellut tekijöiden taustoja vieläkin tarkemmin ja että *Helsingin Sanomat* vastaavasti olisi ollut linjassaan vieläkin maltillisempi.

Kumpikin lehti julkaisi jokaisena neljänä päivänä vähintään yhden jutun, jossa jollain tapaa kuvailtiin tekijöitä. Huomattavin ero oli kuitenkin se, että *Helsingin Sanomien* kuvailut perustuivat enemmän tietoihin tekijöiden aiemmista rikossyytteistä ja -tuomioista, siinä missä *Ilta-Sanomien* kuvailut perustuivat enemmän tekijät tunteneiden ihmisten haastatteluihin ja reportaasityyppisiin kuvauksiin tekijöiden kotikulmilta tai vanhasta harrastuspaikasta.

Lehtien välillä oli siis huomattavissa päivä- ja iltapäivälehdille tyypillisiä eroja. *Ilta-Sanomat* oli artikkeleissaan tyyliltään räväkämpi ja kuvailevampi, *Helsingin Sanomat* oli usein reportaasimaisissakin jutuissaan uutismaisempi. On kuitenkin hyvä todeta myös se, että erot eivät olleet valtavan suuria, koska myös *Helsingin Sanomissa* oli kuitenkin paljon tekijöiden kuvailua ja tarinallisuutta. Keltaisen lehdistön piirteiden leviämistä muuhun mediaan kutsutaan *tabloidisaatioksi*, ja sille tyypillistä on esimerkiksi se, että viranomaisten ja asiantuntijoiden rinnalla asioita kommentoivat myös niin sanotut tavalliset ihmiset (Mäkipää & Mörä 2009, 219). Tämä näkyi Porvoon tapauksen mediakäsittelyssä selvästi, kun eri ihmiset satunnaisista silminnäkijöistä vanhoihin tuttuihin oli nostettu kommentoimaan tekijöiden olemusta.

Kaikkiaan Porvoon poliisiampumistapaus oli kriisi- ja rikosuutisen aiheena poikkeuksellisuudessaan tyypillinen. Sen mediakäsittelyssä korostuivat kriisijournalismin ominaiset elementit eli ”syyllisten” ja ”syiden” etsiminen sekä silminnäkijäkuvaukset (Salmi 1996, 32–36). Tekijöiden taustoja tarkasteltiin huolellisesti, kuten rikosjournalismilla on tapana, kun henkilöhistorian yksityiskohtia pyritään nostamaan osoitukseksi tekijöiden syyllisyydestä (Jewkes 2011). Tekijöiden kehystäminen oli monien elementtien summa, mutta tavoite oli journalismille tuttu: tietyn ilmiön, tässä tapauksessa rikosentekijöiden olemuksen, kuvaaminen ja selittäminen (Noppari ym. 2015, 37).

5 POHDINTA

Tässä kehysanalyysiä hyödyntävässä tutkielmassa tarkastelin *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* painetuissa lehdissä julkaistuja juttuja Porvoon poliisiampumistapauksesta neljän uutispäivän ajalta. Erittelin artikkeleista kohdat, joissa kuvailtiin jollain tapaa tekijöiden olemusta, ulkonäköä tai menneisyyttä. Sen jälkeen tyypittelin kuvailut kehyksiksi, joita tästä aineistosta havaitsin viisi. Tekijöitä kehystettiin erilaisten vastakohtien ja ristiriitojen kautta, ja kehysten muodostumiseen vaikutti paljon esimerkiksi se, kuka jutussa oli päästetty ääneen haastateltavan roolissa. *Ilta-Sanomien* kehyksissä korostui enemmän tekijöiden persoona, *Helsingin Sanomien* kehyksissä taas yleisemmin heidän aiempi rikostaustansa.

Aineistoni osoittautui analyysivaiheessa kehysten erittelyn kannalta hieman haasteelliseksi. Olin tehnyt olettaman, että lehdistö olisi kirjoittanut tekijöistä todellisuutta yksityiskohtaisemmin. Verkossa julkaistujen juttujen rajaaminen aineiston ulkopuolelle vaikutti varmasti osaltaan tähän havaintoon, koska painetun lehden sivuille päätyy vain rajattu osa lehtien tuottamista uutisista. Jatkotutkimusta voisikin tehdä laajentamalla aineistoa entisestään. Tällöin myös iltapäivälehdien ja päivälehdien uutisoinnin eroja voisi tarkastella entistä hedelmällisemmin.

Kehysanalyysi oli metodina toimiva tässä työssä. Menetelmien samankaltaisuuksien takia olisin kuitenkin voinut yhtä lailla hyödyntää työssä esimerkiksi *diskurssin* tai *representaation* käsitettä kehyksen sijaan. Kehysanalyysi auttoi mielestäni kuitenkin oleellisesti hahmottamaan artikkeleista välittyneitä mielikuvia ja vaikutelmia tekijöistä.

Yksi kiinnostavimpia analyysin perusteella tekemiäni havaintoja oli, että kehysten muodostumista määritteli hyvin pitkälti se, kuka artikkeleissa oli päästetty ääneen. Jatkotutkimuksen kannalta olisikin kiinnostavaa tarkastella sitä, kuinka hyvin toimittajat tiedostavat työssään tekemien arkisten valintojen merkityksen jutun välittämille kehyksille. Rikoksista kertomisen tavat määrittelevät jopa yhteiskunnallisia arvoja, sillä media on tärkeässä roolissa paheksuttavan ja yhteiskunnallisesta poikkeavan määrittelyssä (Mäkipää & Mörä 2009, 210). Porvoon tapauksessa poliisia kohti

ampuneisiin tekijöihin voidaan tietyllä tapaa nähdä tiivistyvän yhteiskuntarauhaa järkyttävää pahuutta.

Mediaa voidaankin kutsua eräänlaiseksi toiseuden tiivistymäksi, koska se jakaa esityksissään toimijat *meihin* ja *niihin toisiin* (Aitamurto 2005). Rikolliset ovat mediassa tavallisesti ”toisia”, jotka esitetään mahdollisimman normaalista poikkeavina. Lehdet voivat myös käyttää hyväkseen ”vaarallisuuden” ja ”tavallisuuden” yhdistämisestä syntyvää jännitettä, jolloin puhutaan niin sanotun tavallisen arvaamattoman representaatiosta (emt., 9). Vaikka Porvoon tapauksen tekijöillä oli aiempaa rikostaustaa eivätkä he siten asettuneet täysin ”tavallisen” rooliin, aineistossani korostui representaatio eli esitys siitä, miten tavalliset veljekset tekivät epätavallisen ja kovan rikoksen.

Pohdin jo johdantoluvussani sitä, miksi ylipäättään olemme niin kiinnostuneita rikollisten persoonien perinpohjaisesta tarkastelusta. Mäkipää ja Mörä (2009) tiivistävät mielestäni aiheesta jotain hyvin olennaista:

”Arkeen saadaan järjestystä nostamalla esiin ongelma tai niin sanottu hyvä vihollinen, jonka kontrolloiminen on mahdollista ja kontrollin keinot käsitettäviä. Murhaajan personointi, demonisointi, kiinni saaminen ja tuomitseminen antavat tunteen järjestyksestä ja siitä, että ongelmia voidaan ratkaista”. (emt., 221)

Rikoksentekijän ominaisuuksien ruotiminen ei siis liity pelkästään median sensaatiohakuisuuteen tai rikosuutisen jännittävään viehätysvoimaan. Kyse on myös laajemmasta järjestyksen tunteesta, jota haemme arkeen jaottelemalla rikollisen itsestämme erilleen (Aitamurto 2005). Porvoon välikohtauksessa luodit kohdistuivat juuri siihen organisaatioon, joka pyrkii ylläpitämään yhteiskuntajärjestystä.

Tätä kirjoittaessa alkuvuodesta 2021 rikolliset ovat saaneet tuomionsa ja median kiinnostuskiikari on suuntautunut muihin aiheisiin. Porvoon tapahtumien motiivi on kuitenkin yhä epäselvä. Jos lisää tietoa tihkuu, mediat ovat varmasti jälleen nopeasti kursimassa kasaan kokonaiskuvaa uusista palasista, ja jatkokertomus notkahtaa jälleen askeleen eteenpäin.

LÄHTEET

Akateemiset julkaisut

Alasuutari, Pertti. 2011. *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino.

Aitamurto, Tanja. 2005. "Hyvien perheiden pojat murhasivat kylmästi – miksi?"

Sosiaalisen ongelman synty, syyt ja seuraukset Heinojen surmaa seuranneessa moraalisisessa myrskyssä. Lisensiaattitutkimus. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Brink, Anker ja Henrik Jensen. 2011. "Continuity and change in mass-mediated crime coverage: Content analyses of newspapers, television and web media." *Northern Lights: Film & Media Studies Yearbook*, 9(1), 159-177.

Goffman, Erving. 1974. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.

Grabe, Maria; K. D. Trager, Melissa Lear ja Jennifer Rauch. 2009. "Gender in Crime News: A Case Study Test of the Chivalry Hypothesis." *Mass Communication and Society*, 9 (2), 137-163.

Hemánus, Pertti. 1966. *Helsingin sanomalehtien rikosaineisto: tutkimus rikosaineiston funktionaalisesti merkittävistä piirteistä ja niihin vaikuttavista tekijöistä*. Tampereen yliopisto: Acta Universitatis Tamperensis. Ser. A. Vol 6.

Jewkes, Yvonne. 2011. *Media and Crime*. London: Sage.

Koljonen, Kari. 2013. *Kriisi journalismissa: Kansakunnan katastrofit ja muuttuva professio*. Tampere University Press.

Koljonen, Kari ja Risto Kunelius. 2005. "On vain yhteinen suru." Teoksessa Juho Rahkonen (toim.): *Journalismikritiikin vuosikirja 2005*. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö.

Korkala, Henna. 2020. "Jostain tuli lukijavihje" – *Iltalehden toimittajien tiedonhankintakeinot Porvoon poliisiampumisissa*. Tampereen yliopisto: Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Viitattu 9.11.2020.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202004294602>

- Mäkipää Leena ja Tuomo Mörä. 2009. "Henkirikos yhdistää." Teoksessa Väliverronen, Esa. (toim.): *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus. 207–221.
- Noppiari, Elina, Pertti Raittila ja Pirita Männikkö. 2015. *Syälliseksi kirjoitettu. Ulvilan surman uutisointia paperilla ja verkossa*. Tampereen yliopisto: Journalistiikan tutkimusyksikkö.
- Olsson, Eva-Karin. 2010. "Defining Crisis News Events." *Nordicom Review* 31, 87–101.
- Pesonen, Pirkko. 2011. *Viestintäoikeuden käsikirja*. Helsinki: Edita.
- Raittila, Pentti, Paula Haara, Laura Kangasluoma, Kari Koljonen, Ville Kumpu ja Jari Väliverronen. 2009. *Kauhajoen koulusurmat mediassa*. Journalismin tutkimusyksikkö: Tampereen yliopisto.
- Raittila, Pertti, Katja Johansson, Laura Juntunen, Laura Kangasluoma, Kari Koljonen, Ville Kumpu, Ilkka Pernu ja Jari Väliverronen. 2008. *Jokelan koulusurmat mediassa*. (Julkaisu / Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos Sarja A; No. 105). Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö.
- Rikander, Henri. 2019. *Custos Publicus Gladium Frustra Non Fert: Empiirinen tutkimus poliisin voimankäytöstä ja poliisin kohtaamasta väkivallasta*. Itä-Suomen yliopisto.
- Salmi, Hannu. 1996. "Lissabonin maanjäristyksestä Estonian katastrofiin: Onnettomuus uutisointi ja "tulevan pahan pelko"". Teoksessa Salmi, Hannu (toim.) *Lopun alku: Katastrofien historiaa ja nykypäivää*. Turku. Historian laitos, Turun yliopisto, 21-40.
- Seeger, Matthew W., Timothy L. Sellnow ja Robert R. Ulmer. 1998. "'Communication, Organization, and Crisis'." *Communication Yearbook* 21: 231-275.
- Seppänen, Janne ja Esa Väliverronen. 2012. *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Syrjälä, Hanna. 2007. *Väkivalta lööppijulkisuudessa*. Tampereen yliopisto. Juvenes Print.

Muut lähteet

Helsingin Sanomat. 2020. Periaatelinja. Viitattu 22.12.2020.

<https://www.hs.fi/periaatelinja/>.

Reinboth, Susanna. 2020. "Esitutkinta: Suomeen tulleet ruotsalaisveljekset järjestivät poliisille ansan, takaa-ajossa poliiseja kohti ammuttiin noin 20 kertaa." *Helsingin*

Sanomat. Viitattu 21.12.2020. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006558247.html>, julkaistu 1.7.2020.

Havula, Pipsa. 2020. ”Oikeustieteilijä hämmästelee Porvoon poliisiampumisen mahdollista motiivia: ”Olisi täysin poikkeuksellista Suomessa.”” *Ilta-Sanomat*. Viitattu 22.11.2020. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006558992.html>, julkaistu 2.7.2020.

Julkisen sanan neuvosto (JSN). 2020. ”Journalistin ohjeet ja liite.” Viitattu 20.12.2020. https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/.

Keskusrikospoliisi. 2019. ”Porvoon epäillyt ampujat saatu kiinni takaa-ajon seurauksena Ikaalisissa sunnuntai-iltana.” Viitattu 21.12.2020. https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/tiedotteet/1/0/porvoon_epaillyt_ampuajat_saatu_kiinni_takaa-ajon_seurauksena_ikaalisissa_sunnuntai-iltana_83701, julkaistu 26.8.2019.

Keskusrikospoliisi. 2020. ”Esitutkinta viime elokuussa Porvoossa tapahtuneista ampumisista on valmistunut.” Viitattu 22.11.2020. Poliisi.fi, julkaistu 1.7.2020.

KMT. 2020. ”KMT 2020 painettujen lehtien lukijamäärät.” Viitattu 4.1.2021. https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/10/KMT_2020_lukijamaarat-painettu.pdf

Poliisilaki. 872/2011. 22.7.2011. Finlex. Viitattu 21.12.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110872>

Aineisto

***Helsingin Sanomien* artikkelit**

Gustafsson, Mikko. 2019. ”Epävarmuus veljesten motiivista lietsoo pelkoa.” *Helsingin Sanomat*.

Gustafsson, Mikko, Joonas Laitinen ja Suvi Vihavainen. 2019. ”Veljekset vangittiin suljettujen ovien takana.” *Helsingin Sanomat*.

Hakala, Pekka, Lasse Kerkelä, Joonas Laitinen, Alma Onali ja Valtteri Parikka. 2019. ”Epäillyt ampujat ovat varttuneet Porvoossa.” *Helsingin Sanomat*.

Laitinen, Joonas ja Suvi Vihavainen. 2019. ""En olisi ikinä uskonut, että käy näin.""

Helsingin Sanomat.

Mäkinen, Vesa. 2019. "Epäiltyt majoittuivat kuukauden motellissa." *Helsingin Sanomat.*

Onali, Alma. 2019a. "Epäiltyjen osoitetiedot johtavat uneliaaseen Johanneshoviin."

Helsingin Sanomat.

Onali, Alma. 2019b. Vanhemmalla veljellä ainakin kaksi tuomiota Ruotsissa. *Helsingin*

Sanomat.

Onali, Alma. 2019c. "Toisella veljellä takana dopingia, kortitta ajoa ja lähestymiskielto."

Helsingin Sanomat.

Ilta-Sanomien artikkelit

Kuusjoensuu, Teemu. 2019. "Arki palasi Porvooseen." *Ilta-Sanomat.*

Kuusjoensuu, Teemu ja Heidi Vaalisto. 2019. "Kivikasvoiset veljekset vangittiin." *Ilta-*

Sanomat.

Lapintie, Nelli. 2019a. "Epäiltyt asuvat idyllisellä seudulla Tukholmassa." *Ilta-Sanomat.*

Lapintie, Nelli. 2019b. ""Gangsterin näköinen kaksikko."" *Ilta-Sanomat.*

Lapintie, Nelli. 2019c. ""Ongelmainen ja treenattu yksinäinen susi."" *Ilta-Sanomat.*

Manninen, Laura, Anttijuusi Ripaoja ja STT. 2019. ""Auttavaisia ja siistejä."" *Ilta-*

Sanomat.

Mäkinen, Rami. 2019. "Veljeksillä ei tuomioita Suomessa." *Ilta-Sanomat.*

Vaalisto, Heidi. 2019. "Veljesten synkkä lahja isälle." *Ilta-Sanomat.*